

NAGRADE KALANOVEGA SKLADA ZA LETO 2001

Na seji upravnega odbora dne 7. 10. 2000 so člani upravnega odbora Kalanovega sklada sklenili, da se objavi razpis natečaja. Razpisane so bile teme:

- Vsebinska obdelava publikacij - stanje in perspektive;
- Relevantnost knjižničnih zbirk;
- Ugotavljanje uspešnosti delovanja knjižnic.

V razpisu je bilo navedeno, da lahko že objavljena strokovna dela predlagajo za nagrado posamezna bibliotekarska društva ali Zveza bibliotekarskih društev ali člani upravnega odbora Kalanovega sklada. Na seji, ki je bila 24. 9. 2001, je upravni odbor ugotovil, da do razpisanega roka ni prispela nobena prijava razpisane teme, zato je sklenil, da v letu 2001 podeli nagrade za že objavljena dela, ki so nastala v obdobju od avgusta leta 1999 do julija 2001. Po temeljitem premisleku se je upravni odbor odločil, da predlaga predsedstvu ZBDS za nagrade Kalanovega sklada štiri dela, ki obravnavajo eno izmed razpisanih tem:

- **Ambrožič, Melita:** Utvrđivanje uspešnosti poslovanja visokošolskih knjižnic: Od kvantitativnih do kvalitativnih pokazatelja. Doktorska disertacija. – Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti, 1999.
- **Petermanec, Zdenka:** Vrednotenje kakovosti knjižničnih storitev. Magistrsko delo. – Ljubljana: FF, Oddelek za bibliotekarstvo, 2000.
- **Šauperl, Alenka:** Klasifikacija knjižničnega gradiva: učbenik za študentke in študente bibliotekarstva. – Ljubljana: FF, Oddelek za bibliotekarstvo, 2000.
- **Ivančič, Damjana:** Knjige iz 16. stoletja v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja v Kopru. Diplomaska naloga. – Ljubljana: FF, Oddelek za bibliotekarstvo 2001.

O b r a z l o Ź i t e v:

Dr. Melita Ambrožič je v doktorski disertaciji z naslovom "Utvrđivanje uspešnosti poslovanja visokošolskih knjižnic: od kvantitativnih do kvalitativnih pokazatelja" obdelala aktualno problematiko ugotavljanja uspešnosti visokošolskih knjižnic in predlagala načine spremljanja uspešnosti dela visokošolskih knjižnic v Sloveniji.

V prvem delu je podala definicijo visokošolskih knjižnic, prikazala njihov razvoj in osnovne značilnosti. Zaradi številnih sprememb v družbi in akademskem okolju delujejo sodobne visokošolske knjižnice drugače kot pred nekoliko desetletji. Potreben je sodoben management visokošolskih knjižnic, ki zahteva uvajanje informacijskih sistemov za podporo odločanju, uvedbo strateškega planiranja in sistema ustvarjanja in kontrole kvalitete. Zaradi odgovornosti financirjem in splošne odgovornosti ožjemu in širšemu okolju, morajo

visokošolske knjižnice stalno preverjati dejavnost in javno predstavljati rezultate svojega dela. Ugotavljanje uspešnosti poslovanja je del teh procesov.

V drugem delu je avtorica predstavila proces vrednotenja knjižnic in proces ugotavljanja uspešnosti njihovega poslovanja. Posebno pozornost je posvetila kazalcem uspešnosti poslovanja, ki jih predlaga za visokošolske knjižnice IFLA. Prikazala je tudi standarde za visokošolske knjižnice in akreditacijsko prakso v ZDA in Veliki Britaniji.

Zaradi pomena kvantitativnih kazalcev uspešnosti poslovanja knjižnic je posebno poglavje posvetila problematiki knjižnične statistike, ki jo nekatere knjižnice po nepotrebnem zanemarjajo.

Mag. Zdenka Petermanec je v magistrskem delu z naslovom "Vrednotenje kakovosti knjižničnih storitev" opredelila pojem vrednotenja kot ekonomsko kategorijo in prikazala njegov namen v nepridobitnih organizacijah, med katere uvrščamo tudi knjižnice. Navedla je cilje in metode, s katerimi izvajamo vrednotenje ter definirala knjižnične storitve, ki jih je smiselno vrednotiti. Posledica vrednotenja so izboljšave, ki privedejo do bolj kakovostnih storitev.

V delu se je avtorica ukvarjala tudi z vrednotenjem uporabnikovega zadovoljstva v knjižničnem okolju Ekonomsko-poslovne fakultete v Mariboru. Z anketiranjem je ugotovila, katere knjižnične sestavine so za uporabnike pomembne in kako so z njimi zadovoljni. Zanimalo jo je tudi, kako obiskovalci knjižnice ocenjujejo storitve knjižnice kot celote.

Ugotovila je, da je v visokošolski knjižnici najbolj smiselno vrednotiti zbirko, njeno dostopnost, med knjižničnimi storitvami pa predvsem referenčne storitve. Pri zbirki je pomembno, da zbiramo raznovrstne informacije, povezane s stroko fakultete, v različnih oblikah in čim hitreje. Dostop do gradiva mora biti enostaven, prost in dobro označen. Katalogi naj bodo ažurni in zanesljivi. O knjižnih novostih in novih informacijskih možnostih je potrebno obveščati uporabnike redno in na preprost način. Gradivo je potrebno hraniti v visokošolski knjižnici le toliko časa, dokler so informacije iz njega še uporabne in relevantne. Posebno pozornost je namenila izobraževanju uporabnikov in njihovim predlogom za izboljšanje tistega, s čimer v knjižnici niso zadovoljni. Cilj izobraževanja uporabnikov mora biti uspešen referenčni pogovor, informacijsko pismen, samostojen in samozavesten uporabnik. Eden od pokazateljev zadovoljstva uporabnikov je analiza odgovorov na vprašanje: "Ali ste še pripravljeni vrniti se v našo knjižnico k istemu knjižničarju po enako storitev?"

V magistrskem delu je avtorica ugotovila, kako v knjižnici Ekonomsko - poslovne fakultete zadovoljujejo potrebe in pričakovanja obiskovalcev. Ko je analizirala pomembnost posameznih kategorij in zadovoljstvo z njimi, je ugotovila, da so v knjižnici najpomembnejši dobro usposobljeni knjižnični delavci in knjižnične storitve, sledijo gradivo, oprema in prostor.

V nadaljnjih študijah želi ugotoviti, ali obstaja korelacija med pogostostjo obiskovanja in stopnjo zadovoljstva uporabnikov s ponujenimi storitvami.

Uporabila je obsežno bibliografijo (72 enot) s področja vrednotenja knjižnic in knjižničnih storitev.

Delo mag. Zdenke Petermanec je pomemben prispevek k teoriji in praksi vrednotenja storitev v visokošolskih knjižnicah.

Dr. Alenka Šaupertl je v učbeniku za študentke in študente bibliotekarstva z naslovom »Klasifikacije knjižničnega gradiva« obdelala knjižnično klasifikacijo, vsebinsko analizo, univerzalno decimalno klasifikacijo, uporabo UDK na sploh, uporabo UDK v vzajemnem katalogu, predmetne oznake in normativno datoteko za predmetne oznake.

V učbeniku je razložila izraz klasifikacija in njegov pomen. Podrobno je opredelila pomen knjižnične klasifikacije ter razvoj najbolj znanih klasifikacijskih sistemov, ki so zajeli celotno človeško znanje in so bili najprej pripravljeni za uporabo v splošnih knjižnicah. Obravnavala je hierarhično in fasetno strukturo klasifikacij, ki jih lahko poimenujemo tudi analitično-sintetične. Med fasetnimi klasifikacijami je obrazložila Ranganathanovo in Blissovo

klasifikacijo, med hierarhičnimi klasifikacijami pa klasifikacijo Kongresne knjižnice in Deweyevo decimalno klasifikacijo.

Poudarila je pomen vsebinske analize dokumenta, ki jo ji potrebno opraviti pred klasifikacijo. Utemeljila je primernost klasifikacije za razne namene, med njimi za urejanje zbirk, seznamov, informacij, dokumentov in predmetov ter za iskanje in priklic informacij, dokumentov in predmetov v tako urejenih zbirkah. Poudarila je univerzalnost decimalne klasifikacije, ki je pomembna zato, ker zajema vse znanje in je torej primerna za organizacijo zbirk, ki zajemajo vse znanje. Pomembna pa je tudi zaradi mednarodne uporabnosti, saj jo lahko uporabljajo kjerkoli po svetu. Ponaša se z dolgoletnim mednarodnim sodelovanjem pri razvoju in vzdrževanju sistema ne samo s prevodi, temveč tudi z vključevanjem pojmov, ki so pomembni za določeno kulturo. Njeno mednarodno uporabnost potrjuje uporaba v številnih deželah, zlasti tam, kjer angleščina ni uradni jezik. Enotna uporaba arabskih številok za označevanje pojmov nudi velike možnosti za sodelovanje v svetovnem merilu. Enotne oznake pojmov omogočajo avtomatsko prevajanje iz enega jezika v drugega. Ugotovila je, da je univerzalna decimalna klasifikacije analitično–sintetične klasifikacije, ki omogoča analizo in sintezo pojmov. Omogoča razgradnjo sestavljenih pojmov na najosnovnejše sestavine in sestavljanje kompleksnih pojmov iz najosnovnejših. Podrobno je razdelala strukturo univerzalne decimalne klasifikacije, omogočila boljše razumevanje s številnimi primeri ter opozorila na spremembe v razvoju sistema. Opozorila je tudi na posebnosti pri uporabi sistema univerzalne decimalne klasifikacije v vzajemnem katalogu.

Opredelila je na bistveno razliko med namenom in strukturo klasifikacijskih ter predmetnih oznak, obrazložila oblikovanje predmetnih oznak ter navedla vrste predmetnih oznak v vzajemnem katalogu.

Delo dr. Alenke Šauperl na sistematičen, pregleden in razumljiv način obravnava področje klasifikacije, o katerem v slovenskem jeziku še ni objavljenih veliko publikacij, in je pomemben prispevek k teoriji in praksi slovenskega knjižničarstva.

Damjana Ivančič je v svoji diplomski nalogi »Knjige iz 16. stoletja v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja v Kopru« podrobno in z različnih vidikov predstavila knjige, ki so del obsežne zbirke redkih in dragocenih knjig.

Starejše ali antikvarne knjige so pomemben del narodne in tudi svetovne kulturne dediščine. Osnovna naloga knjižnic, ki te knjige hranijo je, da jih primerno uredijo, tako da bi bile informacije o njih čim bolj dostopne in uporabne ter da poskrbijo za njihovo pravilno hranjenje in varovanje.

Avtorica je v prvem delu naloge opisala Istro v 16. stoletju, razvoj tiskarstva in vlogo knjige v družbi. Raziskala je prisotnost knjige na področju Istre v času od nastanka prvih samostanov do konca 16. stoletja. Za primerjavo je predstavila tudi rokopisne knjige in prve tiskane knjige na Slovenskem. Pri razvoju tiskarstva se je omejila na čas od začetkov do 17. stoletja in poudarila začetke tiskarstva v Istri in na Slovenskem.

V drugem delu naloge je opisala 38 najpomembnejših knjig iz zbirke glede na njihovo vsebino, jezik, kraj nastanka, tisk, vezavo, opremo in ohranjenost. Večina knjig je bila del fonda stare koprške mestne knjižnice Biblioteca Civica. Nekatere od teh knjig so imele tudi druge lastnike, med katerimi so bile koprške družine. Avtorji in vsebine knjig govorijo o obdobju, v katerem so knjige nastale. Iz njih razpoznamo čas humanizma in renesanse 16. stoletja. Po vsebini so knjige iz različnih področij: filozofije, teologije, prava, naravoslovja, medicine, literarne zgodovine in teorije, geografije, zgodovine in leposlovne knjige. Pred letom 1500 je bila večina knjig v latinščini, v drugi polovici 16. stoletja pa se je povečalo število knjig v narodnih jezikih, med katerimi so knjige v italijanščini, slovenščini in češčini. Tiskarstvo je bilo v 16. stoletju v največjem razcvetu in v zbirki so knjige tiskane v desetih evropskih mestih. Knjiga je prav v 16. stoletju dobila podobo, kot jo ima danes in se je ločila od prvotiskov, ki so bili zelo podobni srednjeveški knjigi. Avtorica je v svoji nalogi navedla tudi ugotovitve o zunanjih značilnostih knjig in vezav iz 16. stoletja. Ugotovila je, da je vezava potekala ločeno od tiskanja. Tiskarji so odpošljali v knjigarne nevezane izvode. V vezavo so jih dajali pozneje lastniki, najbrž zato, ker je vezava pomenila velik strošek za založnika,

premožnejši lastniki pa so si dali knjige vezati v dragocene in bogato okrašene materiale. Avtorica je v svoji nalogi raziskala tudi ohranjenost knjig v zbirki.

Vsaka knjiga ima svojo pot in vsebino, skozi katero odkrivamo resnice o naravi, različne obraze družbe in človeka. Avtorica pa je odkrila še druge razsežnosti knjige, ki jih ob vsakdanjem srečanju z njo ne vidimo, saj knjigo največkrat doživljamo skozi njeno vsebino. Zgodovina knjige pa nam odkrije prepletenost njene pojavnosti in njeno povezanost s svetom tehnike, ekonomije, ideologije in umetnosti.

Nagrade Kalanovega sklada bodo podeljene na strokovnem posvetovanju ZBDS v Radencih, 10. oktobra 2001.

Predsednica upravnega odbora Kalanovega sklada:

dr. Irena Sapač

Maribor, 4. 10. 2001